

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בניים בני בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת תרומה

אותיות ט • י

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבניו ומוזני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

**י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"**

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635,
מספר השבוע 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים וכן מכל
צרה וצוקה, וזושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

**הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתחם לעילוי נשעת**

**האשה הצדקת צרת ריזל
בת"כ עיבאל הלוי ע"ה**
גדלה בגיה בעסירות לחירה ולחסד
הרבתה לגעול חסד בעיפה ובענוה
והיחה עסויעת בעאר פניס לענייס ושבורי לב
גלב"ע ז' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בגיה וכל עשפתה
תנצ"ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת גפשה רוחה ונשעתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגויעת בתשויעת עולעים בב"א

**לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון**

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבתי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מולומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מנטי שמיצאם לרדנו ככרי שנעבל לתקנם ולשלכם במהרהרות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בוויבי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרֻשֵׁת תְּרוּמָה

ט

פְּסוּק (שמות כה, ה) 'וְעֵצֵי שִׁטִּים', פְּרֵשׁ רֶש"י, יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין וּמֵאִיִן הָיוּ לָהֶם עֵצֵי שִׁטִּים בַּמִּדְבָּר, יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְהֵבִיא אֲרָזִים לְמִצְרַיִם וְכוּ'.

פסוק ועצי שטים, פרש רש"י ומנין היו להם עצי שטים במדבר

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

ט

יעקב נטע ארזים לצורך המשכן, שבשביל כך נבראו הארזים, וללמדנו שלא לקצוץ עצים העושים פירות

אחד מהדברים שנצטוו ישראל להביא למלאכת בניית המשכן וכליו, הוא הנאמר בפסוק (שמות כה, ה) ^א 'וְעֵצֵי שִׁטִּים', שמהם הכינו את קרשי דפנות המשכן, ופֶרֶשׁ רֶש"י, וּמֵאִיִן הָיוּ לָהֶם - לבני ישראל, עֵצֵי שִׁטִּים בַּמִּדְבָּר, שהוא מקום שאין צומחים עצים², פירש רבי תנחומא (מדרש תנחומא פרשתנו סימן ט)³, שִׁיעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה - ראה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל וְכוּ' לבנות משכן במדבר, ויצטרכו לכך קרשים, וְהֵבִיא אֲרָזִים מארץ ישראל לְמִצְרַיִם כשירד לשם וכו'⁴, וחזר ונטעם

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

ארזים מעכשיו, שבשעה שיאמר לכם לעשות לו את המשכן, יהיו הארזים מתוקנים לכם, מיד עמדו ונטעו ועשו כן, אמרו רבותינו ז"ל 'זהבריהו התיכון בתוך הקרשים' (שמות כו, כח), ירד מיד יעקב אבינו למצרים, שהיה קשה שישמש מן הקצה אל הקצה, ולא עוד, אלא שאותן הארזים היו אומרים שירה לפני הקדוש ברוך הוא, היאך שירה אומרים שנאמר (תהלים צו, יב) 'אז ירננו עצי היער מלפני ה', ואין 'אז' אלא שירה, שנאמר (שמות טו, א) 'אז ישיר משה', ואימתי כשנעשה מהן המשכן, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה על המשכן, אמר לו 'ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים', 'ועשית קרשים' לא נאמר, אלא 'ועשית הקרשים', אותן שהתקין להן אביהם, 'עומדין' אותן שהועמדו קודם לכן. ד. במדרש ('ב"ר צד, ד) ובירושלמי (פסחים פ"ד ה"א) איתא, שאברהם אבינו נטע ארזים בבאר שבע או במקום אחר, ויעקב אבינו קצצם ולקחם עמו

א. לשון הפסוק, 'עֵדוֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֵדוֹת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים'. ב. וז"ל האבן עזרא [על הפסוק (ישעיהו מא, יט) 'אתן במדבר ארז' וגו'], וכל אלה סביבות הנהרים, כי בכל מקום שהוא חסר מים, לא יצמחו, ע"כ. ועל המדבר כתוב (במדבר כ, ה) 'לא מקום זרע' וגו'. וז"ל רש"י (קידושין לח, א ד"ה בכניסתן), שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו. ואף לפי מה שכתבו התוס' (חולין פח, ב ד"ה אלא), דשמא אז כשבאו שם ישראל [למדבר] היה מצמיח. מכל מקום, יש לומר, דדוקא זרעים שזרעו ישראל כשהגיעו שם, היה מצמיח, אבל לא נמצאו שם ארזים, שאין גדלים בזמן קצר. ועיין רש"י (שם), שתמה על דברי התוס'. ג. לשון המדרש תנחומא, מהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו, בני, עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלין, שתעשו לו את המשכן. אלא עמדו ונטעו

וּמִלְבַד הֶרְמֹז שֶׁפְּתַב רִשִׁי גּוּפִיָּה, עַל
 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים' (שם כו,
 טו), בְּהֵא הִדְיָעָה, או 'עֲצֵי שִׁטִּים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

על ידי יעקב אבינו. או - וכן מלבד הרמז
 שכתוב במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ט)^נ,
 ממה שכתוב 'עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים',
 ש'עומדים', היינו אותן קרשים [ארזים]
 שהועמדו לכך קודם לכן, והיינו על ידי
 יעקב אבינו.

עוד יש לומר - להביא לכך רמז נוסף
 מן התורה, דְּבַפְרָשַׁת וַיִּגַּשׁ (בראשית מז, ו)^ו
 כשירדו ובאו יעקב ואחי יוסף לדור
 במצרים, אָמַר פְּרָעָה לְיוֹסֵף, 'בְּמִיטַב הָאָרֶץ
 הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אַחִיךָ, וּלְשׁוֹן
 הוֹשֵׁב', שהוא לשון ישיבת ארעי,

במצרים, וציוה לבניו ליטלם עמהם,
 כשיצאו ממצרים, כדי שיעשו מהם את
 הקרשים בשביל המשכן^נ.

רמזים בתורה שיעקב נטע ארזים

וּמִלְבַד הֶרְמֹז לדבר זה, שֶׁפְּתַב רִשִׁי
 גּוּפִיָּה - עצמו, על מה שכתוב בפסוק (שם
 כה, טו) 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים בְּהֵא הִדְיָעָה'
 - ה"א שבתחילת תיבה, שפירושה כמו 'דבר זה הידוע לנו',
 דהיינו ה'קרשים הידועים לנו, וזה מרמז
 שהקרשים [הארזים] היו ידועים להם,
 מפני שהם היו מיוחדים שכבר הוכנו לכך

ציונים ומקורות

הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אַחִיךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן
 וְאִם יִדְעָתָ וְלֹשׁ בָּם אֲנֹשִׁי חֵלֶל וְשִׁמְתָם שְׂרֵי מִקְנֶה עַל
 אֲשֶׁר לִי. י. יש לבאר, שרבינו מדייק את לשון
 'הושב' דלשון ישיבה משמע ישיבת ארעי וגירות,
 שהוא מלשון 'התעכבות' במקום פלוני, ולא לשון
 קביעות. וכן משמע ממה דאיתא בבבא בתרא (ח, א),
 כדתיניא, המורד הנאה מאנשי העיר, כל שנשתאה שם
 שנים עשר חודש, אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן
 מותר, מיושבי העיר, כל שנשתאה שם שלשים יום,
 אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן, מותר ליהנות ממנו
 וכו', ע"כ. הרי שלשון 'ישיבה' נאמרה על ישיבת
 ארעי של בין שלשים יום ל"ב חודש, שאינה ישיבה
 גמורה להיות נקרא מאנשי העיר. וכך כתב גם רש"י
 בפירוש הפסוק (בראשית ד, כ) 'אבי יושב אוהל
 ומקנה', וז"ל, הוא היה הראשון לרועי בהמות
 במדברות, ויושב אהלים, חודש כאן, וחודש כאן,
 בשביל מרעה צאנו, וכשכלה המרעה במקום הזה
 הולך ותוקע אהלו במקום אחר.

למצרים. ה. ו'עצי שטים' הם גם כן ממיין ארוז,
 כמו שאמרו (ר"ה כג, א), דאמר רבה בר רב הונא,
 אמרי בי רב, עשרה מיני ארזים הם, שנאמר (ישעיהו
 מא, יט) 'אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן אשים
 בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדיו'. ו. לשון
 הפסוק, 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים
 עֲמֻדִים'. ז. לשון רש"י, 'ועשית את הקרשים',
 היה לו לומר 'ועשית קרשים', כמה שנאמר בכל דבר
 ודבר, ומהו ה'קרשים, מאותן העומדין ומיוחדין
 לכך. יעקב אבינו צפה ברוח הקדש, ונטע ארזים
 במצרים, וכשמת ציוה לבניו להעלותם עמהם
 כשיצאו ממצרים, אמר להם, שעתידי הקדוש ברוך
 הוא לצוות אתכם לעשות משכן במדבר מעצי שטים,
 ראו שיהיו מזומנים בידכם. הוא שיסד הבבלי בפיוט
 שלו, טס מטע מזוזים קורות בנינו ארזים, שנזדרזו
 להיות מוכנים בידם מקודם לכן. ח. לשון
 המדרש תנחומא, הובא בשלימותו לעיל.
 ט. לשון הפסוק, 'אָרֶץ מְצֻרִים לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטַב

הָיָה לָהֶם לְאַחֲזָה' לְשׁוֹן יִרְשָׁה וְחֻזְקָה, אִם הָיוּ שָׁם פְּגָרִים. וְאִין לֹאמַר שְׁנַתָּן לָהֶם אַחֲזָה לְמַחֲתָם, שְׁהָרִי נֶאֱמַר אַחֲרָיו (שם פסוק יב) 'וַיִּכְלְבֵל יוֹסֵף' וְכו'.

וּמִשְׁמַע הוֹשֵׁב פְּגָרִים, וְכֵן עֲשָׂה 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו' (שם פסוק יא), וּמָהוּ שְׁחֹר לֹאמַר 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף אַחֲזָה' וְכו', הֲלֵא פְרָעָה לֹא צָוָה כֶּף. וּמָה צָרָךְ

פסוק ויתן להם יוסף אחזה

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

שדר במקום מסוים בקביעות, אם בני ישראל היו שָׁם פְּגָרִים בלבד⁷. וְאִין לֹאמַר, שלעולם אין כוונת הפסוק שיוסף יתן להם קרקע לגור שם ושיורישה לדורותם אחריהם, אלא שְׁנַתָּן לָהֶם אַחֲזָה - אחוזת קרקע לְמַחֲתָם - שִׁזוּנו עֲצָמָם ויתפרנסו מהתבואה והפירות שיגדלו בה¹⁰. שְׁהָרִי נֶאֱמַר אַחֲרָיו (שם מז, יב) 'וַיִּכְלְבֵל יוֹסֵף' וְכו' אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיו לְחֵם לְפִי הַטָּף, ומכיון שיוסף פירנסם, לא הוצרכו להתפרנס מהקרקעות שניתנו להם¹⁰, וא"כ קשה, מהו הקרקע שקבלו לאחוזת, הלא לדירה לא הוצרכו אחוזת, ולמחיה לא הוצרכו כלל קרקעות.

מִשְׁמַע, שפרעה ציוה ליוסף, 'הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אָחֶיךָ' - הֲכֵן לָהֶם מְקוֹם מְגוּרִים לְיִשִּׁיבַת אֲרָעִי כְמוֹ גָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִכֵּן בֵּן עֲשָׂה יוֹסֵף, וְכֵמו שְׁכֵתוֹב (שם מז, יא)¹⁰ 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו' - שֶׁהִסְדִּיר עֲבוֹרָם מְקוֹם מְגוּרִים, בְּדֶרֶךְ אֲרָעִי וְגִירוֹת, כְּפִי שֶׁפְרָעָה צִוָּה לוֹ. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, מָהוּ שְׁחֹר הַפְּסוֹק לֹאמַר בְּסוּפוֹ, 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף' אַחֲזָה' - נִחְלָה קְבוּעָה¹² וְכו' 'בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם', הֲלֵא פְרָעָה לֹא צָוָה כֶּף לְיוֹסֵף שִׁתֵּן לָהֶם אַחֲזָה, רַק מְקוֹם יִשִּׁיבַת אֲרָעִי בְּדֶרֶךְ גִּירוֹת. וְעוֹד קִשָּׁה, מָה צָרָךְ הָיָה לָהֶם לְיַעֲקֹב וּבְנָיו, לְאַחֲזָה' שֶׁהוּא לְשׁוֹן יִרְשָׁה וְחֻזְקָה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְהִיא רְאוּיָה לְמִי

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

ש'אחוזת' היינו שדות וכרמים שיתפרנסו מהם, לפי שלכאורה לא היה להם צורך בכך, כיון שיוסף כלכלם, וכפי שמסיק בהמשך דבריו. טו. ולפי זה היה מובן מה שנקראת אחוזת, מחמת שניתן להם שיעבדו בה לנטוע ולזרוע, ויתנהגו בה כאילו היא אחוזתם, ואף לעשות דברים שמשנים את צורת הקרקע לעולם, אף שלא נתנם להם על דעת שתישאר בידם לדורות. וואילו בבית דירה אין שייך לשון זה, שהרי אינו עושה בה כלום, ורק דר בה]. טז. אמנם האלשיך (בראשית מז, ד) כתב, שעיקר 'מושבים', היה בארץ גושן, הטובה למרעה הצאן, אבל 'אחוזתם', היתה בארץ רעמסס טוב הארץ לזרע השדה ולאכלם. וראה ברד"ק שהובא בהערה הקודמת. ומדבריהם מבואר שהוצרכו לקרקע לצורך

יא. לשון הפסוק, 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחֲזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רְעַמְסֵס פְּאֶשֶׁר צָוָה פְּרָעָה'. יב. תיבה זו אינה בפסוק. [וכנראה שרבו לא נתכוין לצטט הפסוק, אלא להביאו באופן שיובן הענין היטב]. יג. 'אחוזת', היא לשון ירושה, כלשון הפסוק (ויקרא כז, טז) 'וְאִם מִשְׁדֵּה אַחֲזָתוֹ יִקְדֵּשׁ אִישׁ לֵה'. יד. כבר עמדו הרבה מהמפרשים על השינוי בין לשון 'יוֹשֵׁב' ללשון 'אחוזת', שזה לשון הפסיקתא זוטרתא (מז, יא) 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו', בארץ גושן היה 'מושבותם', ו'אחוזתם' בארץ רעמסס, ע"כ. וז"ל הרד"ק, 'וַיּוֹשֵׁב', הוֹשִׁיבם בְּגוֹשֶׁן, וְנָתַן לָהֶם 'אחוזת' - שדות וכרמים - 'בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ', שהוּא רְעַמְסֵס, וְהוּא קְרוֹב לְגוֹשֶׁן, ע"כ. אֵךְ לְרַבִּינוּ לֹא הָיָה נִרְאֵה לְפָרֵשׁ,

לְיַעֲקֹב דְּוָקָא עַל הַקְּרָשִׁים. אִי תִימָא, לְפִי
שְׁלֵא הָיוּ מְצוּיִים בְּמִדְבָּר, אִם כֵּן, הָיָה
לוֹ לְהֵבִיא אֶף אֲבָנֵי הַשֶּׁהָם וְאֲבָנֵי
מִלְאִים. וְאִי תִימָא שְׁלֵא מְצָאָם, אוֹ שְׁלֵא

אֶלָּא וְדָאֵי שְׁוִיתָן לָהֶם אַחְזָה' רוּמֵו
שְׁהֵבִיא אַרְזִים וְכו', וְנָתַן לָהֶם
רְשׁוּת לְטַע אֵילָנוֹת, וְזֶהוּ 'אַחְזָה'.
וְעֵדִין יֵשׁ לְדַקְדָּקָה, מָה אֲכַפֵּת לִיָּה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

לְיַעֲקֹב לְדַאֵג דְּוָקָא עַל הַקְּרָשִׁים עֲבוּר
הַמִּשְׁכָּן, יוֹתֵר מִשָּׂאֵר הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ
נִצְרָכִים לְמִלְאֵכַת הַמִּשְׁכָּן^ט. אִי תִימָא - אִם
תֵּאמֵר, שִׁיעֲקֹב דָּאֵג דְּוָקָא לְקֻרְשִׁים, לְפִי
שְׁלֵא הָיוּ מְצוּיִים בְּמִדְבָּר, יֵשׁ לְדַחֲוֵת, שֶׁאִם
כֵּן, הָיָה לוֹ לְהֵבִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם,
אֶף אֲבָנֵי הַשֶּׁהָם וְאֲבָנֵי מִלְאִים - מִינֵי אֲבָנִים
טוֹבוֹת, שֶׁהוֹצֵרְכּוּ עֲבוּר ה'חֹשֶׁשׁ' וְה'אֶפֻּד'
שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל^ט, שֶׁגַּם הֵם לֹא הָיוּ מְצוּיִים
בְּמִדְבָּר^ט. וְאִי תִימָא - וְאִם תִּרְצֶה לְתַרְץ
זֹאת וְלוֹמֵר, שְׁלֵא מְצָאָם - לְפִי שֶׁאֲבָנֵי
הַמִּילּוּאִים וְאֲבָנֵי הַחֹשֶׁשׁ לֹא הָיוּ מְצוּיִים
לְקִנּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהָיוּ מְצוּיִים

ה'אחזה' שנתן יוסף ליעקב, קרקע לנטוע בה הארזים

אֶלָּא וְדָאֵי צְרִיךְ לוֹמֵר, שְׁוִיתָן לָהֶם
אַחְזָה', רוּמֵו שִׁיעֲקֹב הֵבִיא אַרְזִים וְכו'
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְנָתַן יוֹסֵף לָהֶם -
לְיַעֲקֹב וּבְנָיו, עַל פִּי פִּרְעֹה, רְשׁוּת לְטַע
אֵילָנוֹת מֵאוֹתָן אֲרָזִים, בְּאֲחֻזַּת הַקְּרָקַע
שֶׁנָּתַן לָהֶם, וְזֶהוּ 'אַחְזָה' - אֲחֻזַּת קְרָקַע,
לְנִטּוּעַ בָּהֶם הָאֲרָזִים שֶׁהֵבִיא יַעֲקֹב עִמּוֹ
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְנִטְעִיתֶם
מִתְקִימַת לְדוֹרוֹת עוֹלָם^ט.

מדוע הביא יעקב רק ארזים ולא שאר צרכי המשכן

וְעֵדִין יֵשׁ לְדַקְדָּקָה, מָה הִיָּה אֲכַפֵּת לִיָּה

צִוּוּנִים וּמְקוּרֹת

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפֻרְשַׁת תְּצוּהַ (שְׁמוֹת כח,
טו-ל). וְהָאֶפֻּד, הִיָּה כְּמִין לְבוּשׁ שֶׁהִיָּה כֹהֵן גְּדוֹל
לְבוּשׁ מֵעַל ה'מַעֲלִיל'. וְהָיוּ מְחוּבְּרִים לוֹ 'כְּתֻפּוֹת', שֶׁהֵן
שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת כְּמִין שְׁתֵּי רְצוּעוֹת רַחְבוֹת, אַחַת כְּנֶגֶד
כָּל כְּתָף וְכְתָף, וְזוֹקֵפִין עַל שְׁתֵּי כְּתֻפּוֹתָיו עַד שֶׁנִּקְפְּלוֹת
לְפָנָיו כְּנֶגֶד הַחֹזֶה, וְשְׁתֵּי 'אֲבָנֵי הַשׁוֹהֵם' קְבוּעוֹת בָּהֶן,
אַחַת בְּכָל אַחַת. וְאוֹפֵן עֲשִׂיַת הָאֶפֻּד וְהַכְּתֻפּוֹת
וְקָבִיעַת 'אֲבָנֵי הַשׁוֹהֵם', מְבוּאָר גַּם כֵּן בְּפֻרְשָׁה זוֹ (שֵׁם
כח, ו-יב). כִּי שֶׁהָאֲבָנֵי שׁוֹהֵם וְהָאֲבָנֵי מִילּוּאִים,
הִגִּיעוּ לָהֶם רַק עַל יְדֵי עֲנֵנֵי הַכְּבוֹד, וְכַמְּבוּאָר בְּסַמּוּךְ.
וְנִקֵּט רַבִּינוּ בְּדִבְרֵינוּ רַק אֲבָנֵי הַשׁוֹהֵם וְאֲבָנֵי הַמִּילּוּאִים,
שֶׁנִּתְּבָאָר בְּגִמְרָא שְׁבָאוּ ע"י הַעֲנָנִים. וְרָאָה עוֹד
בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן שֶׁכָּתַב, שֶׁעֲנֵנֵי הַכְּבוֹד הִבִּיאוּ גַם אֶת
הַשֶּׁמֶן לְמֵאֹר וְהַבְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, שׁוּהַ לְשׁוֹנוּ
(שְׁמוֹת לָה, כז ע"פ כְּתַר יוֹנָתָן), וְשָׁבִים עֲנֵנֵי הַשָּׁמַיִם,
וְהוֹלְכִים לְגַן עֵדֶן, וְלוֹקְחִים מִשָּׁם אֶת כּוֹשֶׁם הַמְּבוּחָר,
וְאֵת שֶׁמֶן שֶׁל זֵית לְמֵאֹר, וְאֵת אֶפְרַסְמוֹן טְהוֹר לְשֶׁמֶן

מַחִייתָם, וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי רַבְּנוּ. יו. וּמוֹכֵן טַעַם זֶה
לְפִי מַה שֶׁמְצִינּוּ שֶׁהָאֲרָזִים מִתְקִימִים הֵרְבָּה, וְכַמּוֹ
שֶׁאִמְרוּ בְּתַעֲנִית (כַּה, ב), שֶׁאִם קוֹצְצִים אוֹתוֹ, גִּזְעוּ
מִחֲלִיף. וּמִמִּילָא מוֹבֵן בִּיּוֹתֵר מַה שֶׁנִּטְעִיתֶם נִקְרָאת
אַחְזָה. וְיִתְכֵן לְהוֹסִיף בִּיאוֹר לְפִי דִרְכּוֹ שֶׁל רַבְּנוּ,
שֶׁלְכַךְ נִקְרָא 'אַחְזָה', שֶׁהוּא לְשׁוֹן יִירוּשָׁה שֶׁקִּיַּמַּת
לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, לְפִי שִׁיעֲקֹב נִטַּע בָּהּ אֶת הָאֲרָזִים לְצוּרֵךְ
קֻרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, וְקֻרְשִׁים אֵלוּ עוֹמְדִים וְקִיַּיִם בְּמִשְׁכָּן
לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, כְּמוֹ אַחְזָה וְיִירוּשָׁה. [וְכַמּוֹ שֶׁאִמְרוּ
בִּיּוֹמָא (עב, א), 'עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים' וְכו', שֶׁמָּא
תֵּאמֵר אֲבָד סַבְּרָן וּבִטְלַ סְכוּיִין, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר 'עוֹמְדִים'
שֶׁעוֹמְדִין לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמִים, ע"כ, כְּלוּמֵר, שֶׁהַקְּרָשִׁים
יִחְזְרוּ אֵלֵינוּ לְעִתִּיד לְבָא]. יח. שֶׁהָרֵי י"ג דְּבָרִים
נִמְנוּ בְּתַחֲלִיל פֻּרְשַׁתְנוּ לְצוּרֵךְ מִלְאֵכַת הַמִּשְׁכָּן, וְכַמּוֹ
שֶׁכָּתַב רַש"י (שְׁמוֹת כַּה, ב). יט. ה'חֹשֶׁשׁ' הוּא
תְּכַשִּׁיט הַתְּנוּן כְּנֶגֶד לְבוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל, וְהָיוּ קְבוּעִים
בּוֹ י"ב אֲבָנִים טוֹבוֹת [אֲבָנֵי מִילּוּאִים] עַל שֵׁם י"ב

וַיֵּשׁ לֹאמֹר, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (שְׁמו"ר לה, א) עַל פְּסוּק 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים', אָמַר רַבִּי חֲנִינְא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲרוֹזִים, וְלֹא נִבְרְאוּ אֱלָא

מִצָּא יָדוֹ לְהִבְיָאם, וְסַמָּךְ שְׁעֲנֵנִי כְּבוֹד יוֹרִידוֹם לָהֶם. אַף הַקֶּרְשִׁים יָבִיאוּ לָהֶם, וּמָה צִרְךָ הָיָה שְׂבִיבָאָם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַקֶּרְשִׁים יָבִיאוּ לָהֶם עֲנֵי הַכְּבוֹד לְכַשִּׁיעַטְרוֹם לָהֶם, וּמָה צִרְךָ הָיָה שְׂבִיבָאָם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם וּלְנִטְעַם שִׁמְהָ.²⁰

יעקב נטע ארוזים לפי שנבראו רק בשביל המשכן

וַיֵּשׁ לֹאמֹר הַטַּעַם שֶׁהַכִּיֵּן יַעֲקֹב קִרְשִׁים דּוּקָא, לְפִי מָה דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (שְׁמו"ר לה, א)²¹ עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת שֵׁם) 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים', אָמַר רַבִּי חֲנִינְא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲרוֹזִים עֲבוּר צִרְכֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מִחֲמַת חֲשִׁיבוּתָם, וְלֹא נִבְרְאוּ הָאֲרוֹזִים, אֱלָא בְּשִׁבְלֵי לְבָנוֹת מֵהֶם אֵת

לְקִנּוּת, אֲלֵא שְׁלֵא מִצָּא יָדוֹ - לֹא הָיָה בִּיכְלַתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְקִנּוּתָם וּלְהִבְיָאָם לְמִצְרַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ יָקָרִים מֵאֲדָמָה²², וְלִכֵּן סַמָּךְ דַּעְתּוֹ עַל כֵּךְ שְׁעֲנֵנִי כְּבוֹד יוֹרִידוֹם לָהֶם בְּמִדְבָר, כְּשִׁיעַטְרוֹם לָהֶם, וְכִפִּי שֶׁאֲכֵן יִרְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מֵהָעֲנָנִים, אֲבֵנֵי הַשּׁוֹהַם, כְּמִבּוֹאֵר בְּיוֹמָא (עַה, א)²³. וְלַעוֹלָם נֹאמַר שֶׁהַטַּעַם שֶׁהַכִּיֵּן דּוּקָא קִרְשִׁים הוּא כְּדַלְעִיל, שֶׁלֹּא הָיוּ מִצּוּיִים בְּמִדְבָר. עַדִּיִן יֵשׁ לְתַמּוּהָ, שֶׁאֵם כֵּן, מִפְּנֵי מָה הוּצַרְךָ לְטְרוּחַ כָּל כֵּךְ, וְהָיָה לוֹ לְסַמּוֹךְ, שֶׁאֵף אֵת

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

הַמְּדַבֵּר הוֹלְכִים נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל וּמְבִיאִים אוֹתָם לְצִוּרְךָ הַמְּלֹאכָה. כַּג. לְכַאֲוֵרָה יֵשׁ לְדַקְדֵּק, שֶׁהָרִי אֵין סוּמְכִין עַל הַנֶּס (פְּסָחִים סד, ב), וְגַם כְּשֶׁנִּצְרַךְ לְנֶס, עֲדִיף לְמַעַט הַהֲצַרְכוֹת לוֹ, שֶׁאֵין הַקְּב"ה עוֹשֶׂה נֶס בְּחִינָם (רֵאשִׁית שַׁבַּת נג, ב, זוּהַר ח"א ק"י, ב. שֵׁם רֵא, א). וַיִּתְּכֵן לֹאמֹר, שֶׁבְּדוּר הַמְּדַבֵּר כִּיּוֹן שְׁכַל יְצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם וְסִיפּוֹק צִרְכֵיהֶם בְּמִדְבָר, הָיָה בְּדוּךְ נֶס, וּבְדוּקָא עֲשֵׂה הַקְּב"ה כֵּן לְהִרְאוֹת חֲבִיבוּתָם, לִכֵּךְ אֵין שִׁיךְ בְּהֶם הַכֵּלל שֶׁלֹּא לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס. וְעוֹד יֵשׁ לֹאמֹר, לְפִי מָה שֶׁכָּתַב דְּבַרְי יְהוֹנָתָן (בְּרַאשִׁית לֵד, כז) עַל פִּי דְּבַרֵי הַזּוּהַר, שֶׁבְּמִקּוֹם שִׁישׁ הַשְּׂרָאָת הַשְּׁכִינָה, הוּא רְאוּי שִׁיעֶשֶׂה בּוֹ נֶס, וְלִכֵּךְ אֲפֻשֵׁר לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס. וְכִמוֹ כֵּן בְּמִדְבָר שֶׁשְּׂרָתָה שְׁכִינָה בִּישְׂרָאֵל בִּירִידַת הַמֶּנֶן וְעֲנֵנֵי הַכְּבוֹד, וְגַם הַמְּשַׁכֵּן נִבְנָה לְצוּרְךָ זֶה, לִכֵּךְ הָיָה אֲפֻשֵׁר לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס בְּמִדְבָר, וּבִיּוֹתֵר לְעִנְיֵן מְלֹאכֶת הַמְּשַׁכֵּן הַנִּצְרַכָּה לְהִשְׂרָאָת הַשְּׁכִינָה בּוֹ. כְּד. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן וְכֹר', הִרְבָּה בְּרִיּוּת בְּרֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶן, וְגַנּוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

הַמְּשַׁחַה וְלִקְטוּרַת הַסַּמִּים [הַבְּשָׂמִים]. כַּא. כֵּךְ נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי רַבִּינוּ, שֶׁהָרִי לְשׁוֹן 'לֹא מִצָּאָה יָדוֹ', נֹאמַר עַל מִי שֶׁאֵין בִּידוֹ הַמַּעוֹת הַנִּצְרַכּוֹת לְקִנּוּת אוֹ לְפִדּוֹת אִיזָה דְּבַר, וְכִלְשׁוֹן הַפְּסוּק (וַיִּקְרָא כַה, כח) 'וְאֵם לֹא מִצָּאָה יָדוֹ דִּי הַשִּׁיב לוֹ'. אֵךְ יֵשׁ לְהַעִיר כִּי צִד יִתְּכֵן כֵּן, הָרִי יַעֲקֹב אֲבִינוּ הָיָה עֲשִׂיר גְּדוּל, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרַאשִׁית ל, מג) 'וַיִּפְרוֹץ הָאִישׁ מֵאֲדָמָה מֵאֲדָמָה וְגוֹר', וְהָיָךְ לֹא הִשִּׁיגָה יָדוֹ לְקִנּוּת הָאֲבָנִים הַטּוֹבוֹת הַנִּצְרַכּוֹת לְמִשְׁכַּן. כַּב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, 'זֶהֱם הִבְיָאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בְּבוֹקֵר בְּבוֹקֵר' (שְׁמוֹת לו, ג), מֵאֵי 'בְּבוֹקֵר בְּבוֹקֵר', אֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מְדַבֵּר שִׁירַד לָהֶם בְּבוֹקֵר בְּבוֹקֵר, מְלַמֵּד שִׁירַדוֹ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת עִם הַמֶּנֶן. וְהַנְּשִׂיאִים הִבְיָאוּ אֶת אֲבֵנֵי הַשְּׁהָם, תְּנֵא, נְשִׂיאִים מִמֶּשֶׁ, וְכֵן הוּא אֲוֹמֵר (מְשָׁלִי כַה, יד) 'נְשִׂיאִים וְרוּחַ גִּשְׁמֵם אֵין'. וּבְתַרְגוּם יוֹנָתָן (עַל פִּי חֲתָר יוֹנָתָן, שְׁמוֹת לו, כז) וְעֲנֵנֵי הַשָּׁמַיִם הוֹלְכִים לְפִישׁוֹן וְדוּלִים מִשֵּׁם אֵת אֲבֵנֵי שׁוּהֶם חֲזַק וְאֵת אֲבֵנֵי הַמִּילּוּאִים [הַהִשְׁלַמָּה] לְשַׁקֵּעַ בַּאֲפוּד וּבְחוּשׁוֹן, וּמוֹרִידִים אוֹתָם עַל פְּנֵי

והמקדש, מן הדין הוא להשתמש במשכן מאותם שיש בעולם, ולא מאותם שיביאו ענני הכבוד מן השמים, ולכן הביאו ארזים למצרים וכו'.

בשביל המשכן והמקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וכו', וכ"ד מיני ארזים הם וכו', עכ"ל. ואם כן, הואיל שצפה יעקב שהארזים שיש בעולם לא נבראו אלא לצורך המשכן

זרע שמשון המבואר

הקודש, שהארזים שיש בעולם, לא נבראו אלא לצורך המשכן ובית המקדש, אם כן הבין שמן הדין - שראוי הוא להשתמש במשכן מאותם ארזים שיש בעולם שנבראו לצורך כך, ולא מאותם ארזים שיביאו ענני הכבוד מן השמים, ולכן הביאו יעקב ובניו, ארזים למצרים וכו', כדי שיבנו מהם את המשכן. אבל בשאר הדברים שהוצרכו למלאכת המשכן, כיון שלא נבראו דווקא לצורך המשכן, אין שום הכרח להשתמש מאותם שנבראו בעולם^{טז}, ולכך לא הכינם יעקב, וסמך דעתו על שישתמשו עם אותם שיביאו בדרך נס מן השמים.

המשכן ובית המקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וכו' אשר נטע - 'עצי הקב"ה' נהיים שבעים ממי הגשמים, ועצי הקב"ה הם הארזים' שנטע הקב"ה, בשביל ה'לבנון', שהוא בית המקדש^{טז}, וכ"ד מיני ארזים הם וכו', אמנם המשובחים מביניהם הם השבעה מיני ארזים הכתובים בפסוק (ישעיה מא, יט), 'אתן במדבר, א. ארז, ב. שטה, ג. ויהרס, ד. ועץ שמן. אשים בערבה, ה. ברוש, ו. תדקר, ז. ותאשור ותדרו וגו', עב"ל^{טז}.

ואם כן, הואיל שצפה יעקב ברוח

ציונים ומקורות

ישראל (יומא לט, ב). כו. ראה ברית שלום (פרשת ויגד ד"ה וירא את העגלות) שהאריך לבאר דברי המדרש. כז. ויש להעיר שגם לגבי זהוב מצינו שנברא רק לצורך המקדש, שבמדרש (ב"ר טז, ב) אמרו, לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל בית המקדש, שנאמר (בראשית ב, יב) 'זהב הארץ היא טוב', היך מה דאת אמר (דברים ג, כה) 'ההר הטוב הזה והלבנון'. ונראה ליישב, שאף על פי כן לא הוצרכו לאצור בידם זהב לצורך המקדש, מפני שהיה בידם הרבה זהב וכסף שנטלו בביות מצרים ובית הים, והשתמשו בהם למלאכת המשכן. וכן כתבו בתוספות השלם (שמות ג, טז) ובבעל הטורים (שמות ג, טז. שם לח, כד), שכל זהוב הבאה להם במצרים שמרו למלאכת המשכן, שידעו

מן העולם, ואיזה, זה אור שנברא ביום ראשון וכו', ואף הארזים היו ראויין להגנוז ולא נגנזו, אמר רבי חנינא, לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים, אלא לא נבראו אלא בשביל המשכן ובשביל בית המקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע', ואין לבנון אלא בית המקדש, שנאמר (דברים ג, כה) 'ההר הטוב הזה והלבנון'. אמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, כ"ד מיני ארזים הם, ואין לך משובח מכולן אלא שבעה, שנאמר (ישעיה מא, יט) 'אתן במדבר ארז שטה והרס ועץ שמן וגו', ולמה לא נגנזו, שצפה הקדוש ברוך הוא שהן עתידין לעשות בהן מלאכת המשכן, במקום שהשכינה עתידה לשכון וכו'. כה. בית המקדש נקרא 'לבנון', מפני שהוא מלבין [מכפר] עוונותיהם של

עוֹשֶׂה פְּרוֹת, אוֹמְרִים לוֹ, וּמָה מְלֶךְ מְלָכֵי
הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִפְלִי שְׁלוֹ,
בְּשֹׁאֲמַר לַעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפָן, אָמַר, לֹא תָבִיא
אֶלָּא מֵאֵילָן שְׁאִין עוֹשֶׂה פְּרוֹת וְכוּ',
עב"ל.

אִי נְמוּ בְּרִדְךָ אַחַר, דְּאִיתָא שָׁם בְּמִדְרָשׁ
(שמו"ר שם, ב) עַל פְּסוּק וְעָשִׂיתָ אֶת
הַקְּרָשִׁים, לָמָּה 'עֲצֵי שְׁטִיִּים'. לְמַד
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְרָךְ אֶרֶץ לְדוֹרוֹת,
שָׁאֵם יִבְקֶשׂ אָדָם לְבָנוֹת בֵּיתוֹ מֵאֵילָן

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אוֹמְרִים לוֹ, תִּלְמַד בְּקַל וְחוֹמֵר מִמַּעֲשֵׂי
הַקַּב"ה, שֶׁלֹּא לִקְצוֹץ אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
וּמָה מְלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
שֶׁהִפְלִי שְׁלוֹ - וּבִידוֹ לַעֲשׂוֹת בַּעוֹלָמוֹ
כַּרְצוֹנוֹ, מִכָּל מְקוֹם, בְּשֹׁאֲמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
לַעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפָן כְּדֵי לְהַשְׁרִית בּוֹ אֶת
שְׂכִינְתּוֹ, אָמַר, לֹא תָבִיא - אֵל תָּבִיא אֶת
הַקְּרָשִׁים אֶלָּא מֵאֵילָן שְׁאִין עוֹשֶׂה פְּרוֹת
וְכוּ', אַתֶּם שְׁאִין הַכֹּל שְׁלֹכֶם, כִּשְׂאֵתֶם
חַפְצִים לְבָנוֹת בֵּית לְצוֹרֵךְ הַדִּיּוֹט, עַל
אֶחָת כְּמָה וְכְמָה שִׁישׁ לָכֶם לְהִמָּנַע
מִלְקַצוֹץ לְצַרְכְּכֶם אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
עב"ל.

יעקב נטע ארזים, כדי שילמדו מהם מדת דרך ארץ

אִי נְמוּ - עוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר בְּרִדְךָ אַחַר
הַטַּעַם לְהַקְפִּידָת יַעֲקֹב לְנִטּוּע בַּעֲצָמוֹ אֶת
הָאֲרֻזִּים לְצוֹרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, לְפִי מָה דְּאִיתָא
שָׁם בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר לה, ב) עַל הַפְּסוּק וְעָשִׂיתָ
אֶת הַקְּרָשִׁים לְמְשָׁפָן עֲצֵי שְׁטִיִּים עַמֻּדִים,
לָמָּה צִוּוּה הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת אֶת הַקְּרָשִׁים
בְּדוּוּקָא מ'עֲצֵי שְׁטִיִּים, אֵלָּא לְמַד הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּכַךְ דְרָךְ אֶרֶץ לְדוֹרוֹת - דְרָךְ
הָרְאוּיָה לְהַתְנַהֲגוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת
הַבָּאִים¹³, שָׁאֵם יִבְקֶשׂ אָדָם לְבָנוֹת בֵּיתוֹ
מֵאֵילָן הַעוֹשֶׂה פְּרוֹת - שִׁירְצָה לְקַצוֹץ אֶת
הָאֵילָן כְּדֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲצָמוֹ לְבַנְיַת בֵּיתוֹ,

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

שְׁלוֹשׁ דְרָךְ אֶרֶץ שִׁיךְ גַּם עַל מָה שֶׁאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה,
עֵי"ש. וּבִפְנֵי תַּאֲרַ הַשְּׁלֹם (שמו"ר שם) דִּקְדַּק עַל
שְׂאֵלַת הַמִּדְרָשׁ לָמָּה עֲצֵי שְׁטִיִּים, כְּמָה קוֹשִׁיּוֹת, וְעוֹד
כְּתֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְעוֹד קֶשֶׁה, מָה צָרִיךְ לְלַמֵּד מִכָּאֵן,
דְּהָא מִצּוֹת עֲשֵׂה הִיא שְׁלֵא לְהַשְׁחִית עֵץ בְּמֵאֵל
בְּמִצּוֹר, וּמֵאִי שְׁנָא מִצּוֹר מְבַנֵּין הַבַּיִת. וְיֵשׁ לוֹמֵר,
דְּכִיּוֹן דְּזֵי אֲרֻזִּים הֵם הַחֲשׁוּבִים, כְּדַלְעִיל, קֶשֶׁה לְמִדְרָשׁ
מֵאִי שְׁנָא דְדִיּוּק לְמִנְקֵט עֲצֵי שְׁטִיִּים טַפִּי מִשְׁאֵר וְכוּ'.
וּמִשְׁנֵי לְלַמֵּד שְׁלֵא לְבָנוֹת בֵּית מֵאֵילָן שְׁעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
פִּירוּשׁ, שֶׁאֵפִילוֹ לֹא יִהְיֶה עֵץ מֵאֵל, רַק שִׁיעֶשֶׂה אִיזוּה
מִיֵּן פִּירוֹת כְּגוֹן מִן אַגוּזִים שְׁנִמְצָא בְּאֲרֻזִּים שִׁישׁ בְּהֵם
תּוֹעֵלַת מָה, וְעַנְבֵי הַהֶדֶס, אֵפִילוֹ הֵכִי, לֹא יִבְנֶה בֵּיתוֹ
מֵהֶם אֵלָּא מֵאֵילָן שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה שׁוֹם פְּרִי. וְלֵהֲכִי נִקְט'
שְׁטֵה', שְׁאִין בּוֹ שׁוֹם פְּרִי וְכוּ'.

שִׁיּוּי עֲתִידִים לִיגָאֵל.
כַּח. מְבוּאֵר מִדְּקוּק
לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאֵף בְּמִקּוֹם שְׁאִין אִסּוּר מִן הַדִּין
לְקַצְצוֹ, מִכָּל מְקוֹם מִמֵּדַת דְרָךְ אֶרֶץ אֵין לְקוֹצְצוֹ. וְיֵשׁ
שְׁבִיאָרוֹ, שֶׁלְצוֹרֵךְ הַמַּעֲרָכָה וְשֶׁאֵר צָרִכִי גְבוּה וְצוֹרֵךְ
מִצּוּה, אֵין אִסּוּר יְבֵל תְּשַׁחִית' בְּקִצִּיעַת אֵילָן. רֵאָה
מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ (אִיסוּרֵי מִזְבַּח פ"ז ה"ג) בְּשֵׁם ה'בֹּאֵר
שְׁבַע', מַעֲשֵׂי לְמֶלֶךְ (שֵׁם) שׁוֹמֵת חַיִּים שְׁאֵל (ח"א סִימֵן
כג). וְרֵאָה אַגְרָא דְפִירְקָא (לְרַבִּי צְבִי אֵלִימֶלֶךְ מְדִינַב
צ"ל, בַּעַל ה'בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר', אוֹת רַפְב). וּבְצוּוֹת רַבִּי
יְהוּדָה הַחֲסִיד (אֶזְהָרָה מָה) סַתֵּם וְכַתְּב, אֵילָן הַעוֹשֶׂה
פִּירוֹת, אֵין לְקַצֵּץ אוֹתוֹ, וּבִיאַר בְּפִירוּשׁ דְּמִשְׁק אֵלִיעִזֵּר,
דְּהֵינּוּ גַם כֵּן אֵפִילוֹ בְּאוֹפֵן שְׁמוֹתָ מִן הַדִּין, וְשִׁמְקוֹר
הָאֶזְהָרָה הוּא בְּמִדְרָשׁ זֶה. אִמְנָם בְּבִיאוּרֵי הַגְּרִי"פ
פַּעֲרָלָא עַל סֵפֶר הַמִּצְוֹת לְרַס"ג (עֲשִׂין עֲשֵׂה צֶה) כְּתֹב,

וּבְשִׁלְמָא כְּשֵׁישׁ לָהֶם כָּל מִין עֲצִים
 וְלֹא יִקְחוּ אֶלָּא אַרְזִים,
 שְׁפִיר וְלִפְיָנוּ. אַבָּל אִם הָיוּ הָעֲנָנִים
 מְבִיאִים לָהֶם דְּרֹד גַּם, אֵין לְלַמּוֹד כְּלָל
 מִזֶּה, שֶׁהִפְלָה הָיָה בָּנָם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ
 שׁוּם אֵילָן. וְאֶדְרַבָּא, הָיִיתִי אוֹמֵר שֶׁהַסּוּד
 הָיָה דּוֹקָא בְּאַרְזִים.

וּבְשִׁלְמָא כְּשֵׁישׁ לָהֶם - לאלה שעושים
 את המשכן, כָּל מִין עֲצִים - בין אילנות
 שעושים פירות, ובין אילנות שאין עושים
 פירות, וְאֵף עַל פִּי כֵן, צִוּוּה לָהֶם הַקַּב"ה
 שֶׁלֹּא יִקְחוּ לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא אַרְזִים -
 שהוא אילן שאינו עושה פירות, ולא
 אילנות שעושים פירות, שְׁפִיר וְלִפְיָנוּ -
 ראוי לנו ללמוד מכך, שאין מדת דרך
 ארץ לקצוץ אילן שעושה פירות לצורך
 בניית בית. אַבָּל אִם הָיוּ הָעֲנָנִים מְבִיאִים
 לָהֶם קֶרְשִׁים בְּדֶרֶךְ גַּם, אֵין לְלַמּוֹד כְּלָל מִזֶּה
 שאין לקצוץ אילן העושה פירות, לצורך
 ההדיוט, מפני שְׁבִאֹפֶן זֶה הָרִי הִפְלָה הָיָה
 בָּנָם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ שׁוּם אֵילָן כְּדִי לַעֲשׂוֹת
 את המשכן, אֵף לֹא אֵילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה
 פירות, וְאִזְ אֶדְרַבָּא, הָיִיתִי אוֹמֵר, שְׁכַשְׁם
 שְׁכַל מְלֹאכַת הַמִּשְׁכָּן נַעֲשֶׂתָה עַל פִּי
 סוּדוֹת גְּדוּלִים^ט, כֵּךְ הַסּוּד שֶׁל קֶרְשֵׁי
 הַמִּשְׁכָּן הָיָה דּוֹקָא בְּאַרְזִים, וְמָה שֶׁהוֹצַרְכוּ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

שם בדוקא קרשים של ארזים שאין
 עושים פירות, היה רק על פי הסוד, ולא
 כדי ללמדנו מכך מדת דרך ארץ שצריך
 לקצוץ דווקא אילן שאינו עושה פירות.

וְלִכְּן יַעֲקֹב שֶׁהָיָה בְּאַרְץ כְּנַעַן, שֶׁהָיוּ שָׁם
 כָּל מִין אֵילָן - בין אילנות שעושים פירות,
 ובין אילנות שאין עושים פירות, וּבְחַר
 בְּאַלְהָ - בארזים, כדי שמהם יעשו בניו
 את המשכן, כָּאִ לְהוֹדִיעַ בְּכַךְ לְבָנָיו הַדְּרֹד
 אֶרֶץ, שָׂאִם יִבְנוּ בְּתֵימָה, יִבְנוּם רַק בְּאֵילָנוֹת
 שְׂאֵינָם עוֹשִׂים פְּרוֹת, וְלֹא יִקְצְצוּ אֵילָנוֹת
 שעושים פירות לצורך בניית בתיהם,
 והלימוד ממעשיו הוא משום דָּאִי לֹא הָכִי
 - שהרי אם לא משום שביקש ללמדם
 מדה זו, לֹא הָיָה מְבִיאִים - את הארזים
 למצרים, אֶלָּא הָיָה מְמַתִּין שֶׁהָעֲנָנִים יְבִיאֹם
 במדבר, כשנצטוו על מלאכת המשכן,
 כְּמוֹ שֶׁהָעֲנָנִים הִבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם[?].

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

אביהם דוקא להיות לו חלק בקרשים, שצוה את בניו
 לנטוע ארזים שם, לפי שהמ"ח קרשים היו מכוונים
 נגד י"ב בני יעקב, ד' קרשים לכל שבט, והבריה
 התיכון, שהיה מחזיק את כל המשכן, היה מכוון נגד
 יעקב אבינו, שהיה מחזיק את כל שבטי י-ה, ולכן

כט. וכמבואר בברכות (נה, א), יודע היה בצלאל
 לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. וביאר
 הרמב"ן (שמות לא, ב), והענין, כי המשכן ירמוז
 באלו, והוא [בצלאל] היודע ומבין סודו.
 ל. בגור אריה (שמות כה, ה) ביאר, שהיה ראוי ליעקב

וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים (שמות כה, י), **עֲשֵׂה בְּצִלְאֵל וְכוּ'**. **מִקְשֵׁים הָעוֹלָם, אִם פֶּרֶשׁ רִשׁוֹנֵי, שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת**

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

השלשה ארונות רומזים על ביטול הגשמיות לגבי הרוחניות

בתוך של עץ, וחיפה [-כיסה] את שפתו העליונה של ארון העץ בזהב, ונמצא שארון העץ היה מצופה בזהב מבפנים ומבחוץ, על ידי שתי ארונות של זהב. ובכך נתקיים מה שכתוב בתורה 'מִבֵּית ומחוץ תִּצְפְּנוּ'.

דקדוק בענין עשיית שלש ארונות ולא ארון מצופה זהב ומקשים העולם²³, שאם תקדוש ברוך הוא לא צוה לו לבצלאל, אלא לעשות ארון אחד של עץ מצפה זהב, כמו

בציווי עשיית הארון נאמר (שמות כה, י-יא)²⁴ **וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים** וגו' וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית ומחוץ תִּצְפְּנוּ, ופֶרֶשׁ רִשׁוֹנֵי²⁵, שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת עֲשֵׂה בְּצִלְאֵל וְכוּ', שנים מהם היו של זהב, והשלישי היה של עץ, ולכל ארון היו ארבעה כתלים ושוליים, והיו פתוחים מלמעלה, ונתן את הארון של עץ בתוך ארון אחד של זהב [החיצוני], ושוב נתן את הארון הנוסף של זהב [הפנימי]

ציונים ומקורות

טְהוֹר מִבֵּית ומחוץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עֲלָיו זָר זָהָב סָבִיב'. לב. לשון רש"י, שלשה ארונות עשה בצלאל, שתיים של זהב, ואחד של עץ, וארבע כתלים ושוליים לכל אחד ופתוחים מלמעלה, נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ. לג. בלבוש האורה (למהר"ם יפה זצ"ל, ברש"י שם) כתב, מקשין מנא לן שהיה עושה כל ארון מהם חתיכה אחת של זהב בפני עצמו, ונתן זה לתוך זה, שמא היו מצפין את של עץ מכמה חתיכות טסי זהב וחיברו ביתידות כדרך המצפין כלים. והובאו דבריו בצדה לדרך (שם). וראה בשפתי חכמים (ברש"י אות י) גור אריה (ד"ה ג' ארונות) ליות חן (ד"ה ומבית) נפתלי שבע רצון (שיר השירים ד"ה רפידתו זהב) ספר הגלגולים (פרק לה). ונראה שבשפתי חן (ד"ה וצפית) נשמר מקושיא זו, שכתב ז"ל, וצפית אותו, מכאן הבין בצלאל, שלא יהא ציפוי של פנים מעורב עם ציפוי של חוץ, שאמר וצפית אותו, ואחר כך אמר וצפנו, לכך עשה שלשה ארונות, כדי שיהיה ציפוי

ציוה את בניו לנטוע ארזים במצרים, ולכן גם אמרו במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ט), שהבריא התיכון, ירד עם יעקב למצרים, ואילו על הארזים אמרו שם, כי בשעה שירד למצרים, ציוה את בניו לנטוע אותם. עיי"ש. ובדבריו מיושבת תמיהת רבינו, מדוע נטע יעקב ארזים, יותר משאר צרכי מלאכת המשכן. תמצית הדרוש. א. יש רמז למה שיעקב אבינו הביא ארזים למצרים לצורך המשכן, ממה שכתוב שיוסף נתן ליעקב ולבניו 'אחוזה' במצרים, שה'אחוזה', היתה קרקע שבה נטע יעקב את הארזים. ב. הטעם שיעקב נטע הארזים, ולא סמך שענני הכבוד יורידום במדבר, לפי שעיקר בריאת הארזים בעולם, היתה בשביל המשכן, ועל כן ראוי שהמשכן יבנה בדוקא מארזים שניטעו וגדלו כאן בעולם, ולא מאלו שבאו דרך נס. ג. טעם נוסף, לפי שרצה ללמד בכך מדת דרך ארץ לדורות, שיש לבנות בתים רק בעצים שאינם עושים פירות. לא לשון הפסוקים, וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמַתִּים וְחָצִי אֲרָפוֹ וְאֲמָה וְחָצִי רִחְבוֹ וְאֲמָה וְחָצִי קַמְתּוֹ. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב

וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּבַפְּרָק ח' דְּיוֹמָא (עב, ב) אֲמַרְיִנּוּ, כָּל תַּלְמִיד חָכָם שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּבָרוּ אֵינּוּ תַלְמִיד חָכָם, שְׁנַאֲמַר 'מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ'. וּבְצִלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ

שֶׁל עֵץ מְצַפֵּה זֶהָב, כְּדָכְתִּיב 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים' וְצִפִּיתֶם אֹתוֹ וְכוּ' מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ' (שם פסוק יא), לָמָּה עָשָׂה הוּא שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

לחיצוניותו, כלומר, שאינו מתנהג בסתר כפי שמתנהג כלפי חוץ, שכלפי חוץ הוא לומד תורה, ובסתר הוא עובר עבירות¹⁷, אינו נחשב תלמיד חכם¹⁸, שנאמר 'מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ', שכשם שהארון היה מצופה זהב בין מבפנים ובין מבחוץ, כך צריך גם התלמיד חכם, שבין לימודו ומעשיו הניכרים בחוץ, ובין יראתו וטוהר מחשבותיו שאינם ניכרים בחוץ והם בפנימיותו, יהיו טהורים. ומבואר מדברי הגמרא, שהארון מרמז לתלמיד חכם¹⁹. וּבְצִלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ

שהצורפים עושים, שמצפים כלי עץ עם טס של זהב, כְּדָכְתִּיב 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים', וְצִפִּיתֶם אֹתוֹ וְכוּ' מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ', שפשטות משמעות הכתוב הוא, שיעשה ארון אחד של עץ, ויצפנו בזהב, מבפנים ומבחוץ, אם כן, לָמָּה עָשָׂה הוּא שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת.

מארון אחד המצופה זהב,

היה אפשר ללמוד שהעיקר הוא הגשמיות

וַיֵּשׁ לֹמֵר, בהקדם מה דבגמרא כְּפָרַק ח' דְּיוֹמָא (עב, ב)²⁰ אֲמַרְיִנּוּ, כָּל תַּלְמִיד חָכָם שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּבָרוּ - שפנימיותו אינה דומה

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

מ'בחוץ' בדבר טהור בשוה, שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב. לו. וראה גם במדרש (שמו"ר לד, ב), שהארון מרמז לתורה ולומדיה, וז"ל, 'ועשו ארון עצי שטים', מה כתיב למעלה (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה מיד 'ועשו ארון עצי שטים', מה התורה קדמה לכל, כך במעשה המשכן הקדים את הארון לכל הכלים וכו'. מפני מה בכל הכלים האלה כתיב 'ועשית', ובארון כתיב 'ועשו ארון', אמר רבי יהודה בר רבי שלום, אמר לו הקדוש ברוך הוא, יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה, אמר רבי שמעון בן יוחאי, שלשה כתרים הם, כתר מלכות וכתר כהונה וכתר תורה וכו', וכתר תורה, זה הארון דכתיב בו 'זר זהב וכו', ומפני מה בכלן כתיב 'ועשית לו', ובארון כתיב 'ועשו עליו', ללמד שכתר תורה מעולה יותר מכולן, זכה אדם לתורה, כאילו זכה לכולן, ע"כ. ובמנחות (צט, א) אמרו, 'אשר שברת ושמתם בארון' (דברים י, ב), תני רב יוסף, מלמד שהלוחות [הלוחות השניות שנתן הקב"ה למשה אחרי סליחת חטא העגל] ושברי לוחות

של פנים לבד, וציפוי של חוץ לבד, ע"כ נוראה להלן שגם רבינו ביאר על דרך זון]. לד. לשון הגמרא, 'מבית ומחוץ תצפנו', אמר רבא, כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו, אינו תלמיד חכם. לה. מאירי (שם ד"ה כל). והר"ן (שבת קיד, א ד"ה שאין) פירש, שאין כוונתו טובה כדבריו. והמהרש"א (ברכות כח, א ח"א ד"ה כל) פירש, שאין בו יראת שמים. ובבן יהודע (יומא שם ד"ה כל) פירש, שאינו לומד תורה לשמה. לו. וכתב המהרש"א (שם ח"א ד"ה עשה) שרבא דרש כן, לפי שבשאר כלים כמו השלחן ומזבח הזהב, לא נאמר שהיו מצופים בזהב אלא במקום הנראה מבחוץ, מה שאין כן בארון, שהיה בו זהב, גם מבפנים במקום הנסתר. ודבר זה בא ללמד על התורה שהיתה בארון, שתהיה בתלמיד חכם בתוכו כמו בחוץ. ואולי דרש כן, ממה שבפסוק כתוב שני פעמים לשון ציפוי, שבתחילת הפסוק כתוב 'וצפית אותו זהב טהור מבית וגו', וכתוב פעם נוספת בסיפא 'תצפנו', וזה מרמז על התלמיד חכם, שיצפה עצמו 'מבית' - מבפנים, וגם

שְׁהָאֲרוֹן שֶׁהוּא הַכְּלִי שֶׁבְּתוֹכוֹ גְּנוּזִים הַלּוּחֹת, הִיָּה דְּגָמָא וּמְשָׁל לְתַלְמִיד חֶכֶם שָׁבוּ גְּנוּזָה הַתּוֹרָה, וּמִשּׁוֹם הֵכִי, רָאָה בְּחֻכְמָתוֹ שְׂאִינוּ מִן הָרְאוּי לַעֲשׂוֹת אֲרוֹן

זרע שמשון המבואר

רָאָה בְּחֻכְמָתוֹ שְׂאִינוּ מִן הָרְאוּי לַעֲשׂוֹת רֶק אֲרוֹן עֵץ וּלְצִפּוֹת אוֹתוֹ זָהָב, כַּפְשֻׁטוֹת מִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק, דָּאֵם כֵּן, הוֹאִיל שֶׁזָּהָב רֶק צִפּוֹי הַכְּלִים הוּא, הָרִי הוּא כְּמִל לְגַבִּי עֵיקַר הַכְּלִי, שֶׁהוּא עֵץ, כְּמוֹ שֶׁפָּסַק הָרַמְבַּ"ם בְּהַלְבוֹת פְּלִים פֶּרֶק ד' (ה"ד)²⁰, שְׂצִיפוֹי הַכְּלִי אֵינוֹ מִטְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּטַל לְעֵיקַר הַכְּלִי, וְהֵכִי נְמִי בֶּאֱרוֹן, הֵיִינוּ

זאת²¹, שְׁהָאֲרוֹן, שֶׁהוּא הַכְּלִי שֶׁבְּתוֹכוֹ הֵיוּ גְּנוּזִים הַלּוּחֹת, שֶׁנִּתְּן הַקְּב"ה לְמֹשֶׁה בְּהַר סִינַי²², וְכַתּוּבִים בָּהֶם עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת²³, שֶׁהֵם הַיְסוּד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה²⁴, הִיָּה דְּגָמָא וּמְשָׁל לְתַלְמִיד חֶכֶם, שָׁבוּ - בְּפִנְיֵימִיּוֹתוֹ, גְּנוּזָה הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לּוֹמֵד וּמִקְיִים, וּבֶאֱרוֹן עֲצָמוֹ הָעֵץ רוֹמֵז לְגוֹפוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד חֶכֶם, וְהַזָּהָב רוֹמֵז לְתוֹרָה²⁵, וּמִשּׁוֹם הֵכִי,

ציונים ומקורות

(ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם, יש לך אדם שלוקח מקח יש בו זהב אין בו כסף, יש בו כסף אין בו זהב. אבל המקח שנתתי לכם יש בו כסף וכו', יש בו זהב שנאמר (תהלים יט, יא) 'הנחמדים מזהב ומפז רב'. רבינו מבאר, שארון העץ מרמז לגופו של התלמיד חכם, וארונות הזהב מרמזים לתורתו ומעשיו הטובים. וכן כתב בתולדות יצחק (לרבי יצחק ב"ר יוסף קארו, שמות כה, לא) ז"ל, והוא שהארון רומז לתלמיד חכם, ואמרו ז"ל, כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו, אינו תלמיד חכם, ולפי שאולי יאמר האדם, אי אפשר להשיג נפשי מעלה לעלות למדרגת מלאך, לכן רמז, שאם יהיו לו אמונות טובות מבפנים ומעשים טובים מבחוץ, אף על פי שיש בו חומר שהוא עצי שטים, יוכל להשיג מעלה ולהיות כמלאך, שהכרוכים רומזים למלאכים. וז"ל הפני דוד (להחיד"א, פרשתנו אות ה), וכן התלמיד חכם שהוא כלי מחזיק התורה וכו', צריך שיהיה תוכו כברו, ואף שיש בו חומר והוא בשר ודם. צריך לעשותו חומר בקודש, שכמעט אינו ניכר שעושה מעשה החומר, כמו שבארון היה עץ שהוא דומה לחומר, ובציפויו מבית וחוץ אינו ניכר כלל וכמעט הכל זהב, כן התלמיד חכם, על ידי מידותיו ומעשיו הטובים וענותנותו יעשה החומר צורה, ויתבטל החומר ולא יוכר כלל וכו'.

מג. לשון הרמב"ם, וכן כלי עץ או עצם, שיש בהן

[הלוחות הראשונות ששיכר משה מחמת חטא העגל] מונחין בארון, מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו, שאין נוהגין בו מנהג בזיון. לה. נראה כוונת רבינו, שלפי מה שבגמרא דרשו מהפסוק הנאמר לענין בצלאל, והדרש הוא מסברא שהארון שהוא הכלי שבו גנוזים הלוחות, כך גם גוף התלמיד חכם הוא ככלי שבו מונח התורה שלומד. ואם כן, בודאי שגם בצלאל בחכמתו הבין כוונה זו מסברא. לט. כמו שכתוב (שמות מ, כ), 'ויתן את העדות אל הארון'. ופירש רש"י, ש'עדות' היינו הלוחות. והוא מפורש במלכים א' (ח, ט), 'אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה בחורב' וגו'. ואף שבבבא בתרא (יד, א) הובאה דעת רבי מאיר, שבארון היה מונח אף ספר תורה, מכל מקום, יתכן שרבינו לא רצה להביא דעה זו, משום שרבי יהודה חולק עליו שם, וסובר שהספר תורה היה מונח מחוץ לארון, עיי"ש. מ. כמו שכתוב (שמות לד, כח) 'ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים'. מא. כמו שכתב רש"י (שמות כד, יב) 'את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם', כל שש מאות ושלוש עשרה מצוות, בכלל עשרת הדברות הן. ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד, לכל דבור ודבור מצוות התלויות בו. מב. התורה משולה לזהב, כמבואר במדרש (שמו"ד לג, א) 'ויקחו לי תרומה', הדא הוא דכתיב (משלי ד,

'וְצִפִּית אֹתוֹ וְכוּ' מִבֵּית וּמְחוּץ, וְתוֹ לֹא. וּמִדְּכַתֵּב 'תְּצַפְנֵנוּ', שְׁמַע מִיָּנָה, שֶׁהַצִּפּוּי הוּא דִּבְרַר בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ בְּטָל לְגַבִּי הַכְּלִי. וְלָבֵן עָשָׂה שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת, שְׁלֹפְעָמִים

לְגַבִּי הָעֵץ, וּבְתַלְמִיד חָכָם נִמְי וְהָיָה מְתָר לוֹ לְהַמְשֵׁךְ אַחֲרֵי הַהֲנָאוֹת גּוֹפְנִיּוֹת, שֶׁהָרִי הַגּוֹף הוּא הָעֵקֶר, וְהַצִּפּוּי הוּא הַטְּפָל. וְאִם כִּף הָיְתָה בְּנֵת הַכְּתוּב, הָיָה לוֹ לֹאמֵר 'וְעָשׂוֹ אַרְוֹן עֲצֵי שָׁטִימִ'.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מצופה בזהב, ושיובן מכך שמותר לתלמיד חכם להמשיך אחר תענוגי הגוף, אם כן, הִיָּה לוֹ לַפְּסוֹק לֹאמֵר 'וְעָשׂוֹ אַרְוֹן עֲצֵי שָׁטִימִ', 'וְצִפִּית אֹתוֹ וְכוּ' זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ, וְתוֹ לֹא - וְלֹא הִיָּה לַפְּסוֹק לְחִזּוֹר וּלְאֵתֵר 'תְּצַפְנֵנוּ'. וּמִמָּה דָּחַזֵר הַפְּסוֹק וּכְתִיב 'תְּצַפְנֵנוּ', שְׁמַע מִיָּנָה - יֵשׁ לַלְמוּד מֵהַכְּפִילוֹת שֶׁל לְשׁוֹן 'צִפּוּי', שְׁכֹנֵת הַתּוֹרָה הִיא, שֶׁהַצִּפּוּי שֶׁל זֶהָב, הוּא דִּבְרַר - אַרְוֹן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ - שֶׁהַצִּפּוּי הוּא כְּלִי לַעֲצָמוֹ¹⁰¹, וְאֵינוֹ - וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ צִפּוּי הַכְּלִים בְּשֶׁאֵר מִקּוֹמוֹת שֶׁאֵנוֹ אֹמְרִים שֶׁהוּא בְּטָל לְגַבִּי הַכְּלִי¹⁰². וְלָבֵן - כְּדִי לְקַיֵּם דִּיּוֹק זֶה שֶׁבַּפְּסוֹק¹⁰³, עָשָׂה בְּצִלָּל שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת, כְּדִי

אֹמְרִים שֶׁהוּא הֶחֱבֵב שֶׁל הָאֲרוֹן בְּטָל לְגַבִּי הָעֵץ שֶׁלוֹ, וְהָעֵץ הוּא הָעֵיקֶר, וּמִמִּילָא נִלְמַד מִכֶּאֱן, שְׁבֵתַלְמִיד חָכָם נִמְי - שֶׁהָאֲרוֹן מִרְמָז אֵלָיו, גַּם כֵּן יִהְיֶה מְתָר לוֹ לְהַמְשֵׁךְ אַחֲרֵי הַהֲנָאוֹת גּוֹפְנִיּוֹת, שֶׁהָרִי כֵן רָאוּי לְהִיּוֹת שֶׁהַגּוֹף הוּא יִהְיֶה הָעֵיקֶר, כְּמוֹ הָעֵץ שֶׁל הָאֲרוֹן שֶׁהוּא הָעֵיקֶר, וְהַצִּפּוּי - הַתּוֹרָה וּמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים שֶׁהֵם נִמְשָׁלִים לְזֶהָב הַצִּפּוּי, הוּא הַטְּפָל, וְהֵם מִתְּבַטְּלִים לְגוֹף שֶׁהוּא הָעֵיקֶר, וְאֵין פָּגַם בּוֹ אִם יִמְשַׁךְ אַחֲרֵי הַנְּאוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת.

כפילות לשון 'צִפּוּי', מלמד שהצִפּוּי הוּא כְּלִי לַעֲצָמוֹ

וְאִם אִכֵּן כִּף הָיְתָה בְּנֵת הַכְּתוּב, שִׁיעֲשֶׂה רַק אַרְוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, וְהוּא יִהְיֶה

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

'תְּצַפְנֵנוּ'. אִךְ הֵם בִּיאָרוּ זֹאת, עַל פִּי מַה שֶׁדִּרְשׁוּ בִירוּשָׁלַיִם (שְׁקָלִים פ"ו ה"א) מִתְּצַפְנֵנוּ, שֶׁצִּרְיָן לְצַפּוֹת גַּם אֵת שִׁפְתוֹ הָעֵלְיוֹנָה (שֶׁל אַרְוֹן הָעֵץ) בְּזֶהָב. שֶׁהֵנָּה, אִם כּוֹנֵת הַתּוֹרָה הִיָּתָה, שִׁיעֲשֶׂה רַק אַרְוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, וְיִצְפְּנוּ זֶהָב כְּדֶרֶךְ הַצּוֹרֵפִים, לֹא הִיוּ צִרְיָכִים לְרִיבּוּי זֶה, שֶׁכֵּן גַּם אִם הִיָּה כְּתוּב רַק וְצִפִּית אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ, הֵינּוּ יוֹדְעִים שׁוֹה כּוֹלָל גַּם שִׁפְתוֹ הָעֵלְיוֹנָה. וּמִכֵּן הוֹצֵרֶךְ לְרַבּוֹת שִׁפְתוֹ הָעֵלְיוֹנָה מִתְּצַפְנֵנוּ, מִבּוֹאֵר שֶׁמָּה שְׁכַתּוּב 'וְצִפִּית אוֹתוֹ' וְגו', פִּירוּשׁוֹ שִׁיעֲשֶׂה לְאֲרוֹן הָעֵץ, שְׁנֵי אַרְנוֹת שֶׁל זֶהָב וְשִׁיעֲשֶׂה אוֹתוֹ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וּמִמִּילָא מוּבֵן, שֶׁהוּאֵל וְשְׁנֵי אַרְנוֹת אֵלּוֹ אֵינֵם מְצַפִּים אֵת הַשִּׁפְתָּה הָעֵלְיוֹנָה, הוֹצֵרֶךְ רִיבּוּי מִיּוֹחַד לְצִפּוּי זֶה, ע"כ. מִן הֵינּוּ, שֶׁלְעֵיל תִּבְאָר שֶׁבְּצִלָּל הַבֵּין מִסְבְּרָא שֶׁלֹא יִתְּכַן

בֵּית קִיבּוּל, שְׁצִיפָם בְּמַתְכַת, טְהוּרִים, וְאֵין מִקְבָּלִין טוּמָאָה, [ש]מֵאַחֵר שְׁצִיפָם, בִּיטָלָן [עַל יְדֵי הַצִּפּוּי הַתְּבַטְּלָה תּוֹרַת קְבֵלַת הַטּוּמָאָה מֵעֵיקֶר הַכְּלִי, כִּיּוֹן שֶׁשׁוּב אֵין מִשְׁתַּמְשִׁים בְּעֵיקֶר הַכְּלִי, אֲלֵא בְּצִפּוּיּוֹן], וְהַצִּפּוּי עֲצָמוֹ טָהוֹר [לְפִי שֶׁהוּא בְּטָל אֵל עֵיקֶר הַכְּלִי, שֶׁאֵינוֹ מִקְבָּל טוּמָאָה], כְּמוֹ שֶׁבִיאָרְנוּ, ע"כ. וְרָאָה בְּכֹסֶף מִשְׁנֵה שֵׁם, קוֹשִׁיא וְתִירוּץ עַל הַרְמַב"ם מְסוּגִיא דְחִגִּיגָה (כו, ב). מִדּוּ. כְּלוּמֵר, שֶׁהַכְּפִילוֹת וְהִיתוֹר שֶׁל לְשׁוֹן 'צִפּוּי' בְּתוֹרָה, מִלְּמַדִּים שֶׁהַצִּפּוּי אֵינוֹ צִפּוּי רִגְלִי שֶׁבְּטָל לְגַבִּי עֵיקֶר הַכְּלִי, אֲלֵא הוּא דְבַר חָשׁוּב בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ בְּטָל לְכָלִי כְּשֶׁאֵר צִפּוּי לְכָלִי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּפָנָי עֲצָמוֹ. מִזֶּה בְּעֵדָה לְדָרֶךְ וּבְשִׁפְתֵי חֲכָמִים (בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי) בִּיאָרוּ גַּם כֵּן, שֶׁמָּה שֶׁעֲשָׂה בְּצִלָּל שֶׁל אַרְנוֹת, נִלְמַד מֵהִיתוֹר שֶׁל תִּבְתָּ

הַתְּלִמִּיד חָכֵם צָרִיף שְׁיַחְנִיף לְרָשָׁע וְלֹא מִבְּחוּץ, וְהִזְהֵב שְׁפָפְנִים עוֹמֵד לְבָדוּ, מִחֲמַת אֵיזָה הַכֶּרֶחַ, וְאִזּוּ הוּא זֶהֱב מִפְּנִים

וְאִינוּ מִחֲפָר עִם אוֹתוֹ שֶׁל חוּץ.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

חכם, תורתו נמצאת במקום מוצנע, ולא מבחוץ - שאין כבוד תורתו ניכרת מבחוץ, הואיל וכלפי חוץ, הוא מוכרח להחניף ולהכנע, לרשע שאינו הולך בדרך התורה, ונמצא הִזְהֵב הַזֶּה שְׁפָפְנִים - בתוך התלמיד חכם, היינו טוהר לבו וכוונותיו של התלמיד חכם, עוֹמֵד לְבָדוּ, וְאִינוּ מִחֲפָר עִם אוֹתוֹ שֶׁל חוּץ, שהרי מבחוץ אין ניכר הזהב שבו, שהרי הוא כפוף ונכנע לרשע. ולכן גם בארון שעשה משה לא נתחבר הארון הפנימי לגמרי עם שאר הארונות, לרמוז לכך שלפעמים התלמיד חכם שהוא הדוגמא וציור הפנימי של הארון, גם כן צריך לנהוג כן.

שארונות הזהב יהיו דבר בפני עצמם, ולא יתבטלו לארון העץ, ומכך יהיה לימוד לתלמידי חכמים, שצריכים שיהיו המצוות ומעשים טובים שלהם עיקר בפני עצמם, ולא יהיו בטלים לגופם, ואדרבה, הגוף יהיה בטל אל התורה, וכדלהלן^ט.

לפעמים הפנימיות והחיצוניות של התלמיד חכם מובדלים זה מזה

והטעם^ט שהצריכה התורה שלושת הארונות יהיו מובדלים זה מזה, ולא מחוברים זה לזה במסמרים וכדומה^ט, הוא מפני שְׁלִפְעָמִים הַתְּלִמִּיד חָכֵם צָרִיף שְׁיַחְנִיף לְרָשָׁע וּלְכַבְדּוֹ, מִחֲמַת אֵיזָה הַכֶּרֶחַ - כגון שמתירא שאם לא יכבדנו, יזיקנו^י, וְאִזּוּ הוּא זֶהֱב מִפְּנִים - התלמיד

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

כדי שזה ירמוז על התלמיד חכם, שכל כוחותיו הגשמיים והרוחניים, נעשים מקשה אחת לצורך תורתו. מט. כך מבואר מדברי רבינו בהמשך, שהג' ארונות לא היו מחוברים ממש, אלא רק מונחים זה בתוך זה, וזה לא כדעת הבאר מים חיים (למהר"ח אחי המהר"ל זצ"ל, ברש"י כאן, אות ק) שכתב, שאת ארונות הזהב קבעו במסמרות לארון העץ. וכדעת רבינו, משמע גם בלבוש האורה ומשכיל לדוד על פירוש רש"י. נ. ראה סוטה (מא, ב), דרש רבי יהודה בר מערבא, ואיתימא רבי שמעון בן פזי, מותר להחניף לרשעים בעולם הזה, שנאמר (ישעיהו לב, ה) 'לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכלילי לא יאמר שוע', מכלל דבעולם הזה שרי, ע"כ. ופירש בשערי תשובה לרבינו יונה (ח"ג אות קצט), דהיינו שהותר לכבדו, כדרך שמכבדים בני האדם אנשי זרוע רמה, מפחד ואימה, בקימה והידור ודומה להם, אך לא ישבחנו, ולא ידבר טוב עליו לבני אדם. ביראים (עמוד ו סימן רמח, דפוס ישן סימן נה) כתב, שמה שהתירו להחניף

לעשות הארון באופן שהזהב בטל אל הציפוי, מפני הדמיון של הארון לענין תלמיד חכם, ולענין ת"ח לא יתכן שנאמר שהגוף הוא העיקר, ותהיה התורה בטילה כנגד הגוף. ועתה מוסיף רבנו שמוכח כן גם מדקדוק לשון הכתוב, שמשמע שהציפוי חשוב כדבר בפני עצמו, ואינו בטל אל הכלי. מזו. וראה בדברי רבינו לעיל (פרשת בשלח אות טו), שאף אין ראוי לאדם להתבטל מהתורה, אפילו בשביל להתענות מעט כדי להפיג ממנו את דאגותיו, כדי שלא יחלה במחלת המרה שחורה, ואם אינו מתבטל הוא מובטח מהקב"ה שלא יחלה, עיי"ש, ובפרשת בחוקותי (אות א). מזה. ביאור השאלה, שהרי התבאר שהארון מרמז לתלמיד חכם, ולהלן מבאר רבינו, שהארון החיצון מרמז ללימוד התורה שלו שניכר בחוץ, והארון הפנימי מרמז לכוונות הטהורות שבפנימיות לבו, וארון העץ שבאמצע מרמז על גופו של התלמיד חכם שמתבטל לצרכים הרוחניים שלו, אם כן, היו צריכים כל השלוש הארונות להיות מחוברים ממש,

וּבַחֲוִיץ, כְּדֶרֶךְ כָּל הַחֲכָמִים וְהַצְדִּיקִים. וְאֶדְרָבָא, הָעֵץ דִּהְיִינוּ הַגּוֹף, חַד כְּתָרִי כְּטִיל, לְפִי שְׂמַח־שְׁבוֹתָיו מִבְּפָנִים וּמַעֲשָׂיו מִבְּחוּץ טוֹבִים וְנִבְחָיִים, וּמְמַשִּׁיכִים הַגּוֹף, שְׂיִכְבְּל הַנְּאוּתָיו מִחֲמַת עֵדוֹן הַנְּשָׁמָה.

אִי נְמִי, אָמְרוּ ז"ל (פסחים ג, ב), לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֶפְלוּ שְׁלָא לְשָׁמָה, וְאִזּוּ הוּא זֶהָב מִבְּחוּץ וְלֹא מִבְּפָנִים. וְלַפְעָמִים הוּא טוֹב וְנִעִים בְּפָנִים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַחֲכָמִים וְהַצְדִּיקִים - שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשָׁמָה, וְאִינֵם מַחְנִיפִים לְרַשְׁעִים, וְאִזּוּ אֶדְרָבָא, הָעֵץ דִּהְיִינוּ הַגּוֹף, חַד כְּתָרִי כְּטִיל - דְּבַר אִיסוּר אֶחָד, שֶׁהַתְּעַרְב בְּשָׁנִים שֶׁל הֵיתֵר, הַתְּבַטֵּל הָאִיסוּר וְנַעֲשֶׂה הֵיתֵר (גִּיטִין נד, ב). וְכִמוּ כֵן, כַּח הַגּוֹף וְהַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁל הַתְּלִמִּיד חָכֵם, שְׁמֵרוֹמוּ ב'אֲרוֹן הָעֵץ', מִתְּבַטֵּל בְּכַח הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לּוֹמֵד, וּמֵאִירָה בּוּ בֵּין מִבְּפָנִים וּבֵּין מִבְּחוּץ, כְּדוֹגְמַת אֲרוֹן הָעֵץ הַמִּתְּבַטֵּל בְּשֵׁתֵי אֲרוֹנוֹת זֶהָב שֶׁהֵיוּ בְּפָנִים וּבַחוּץ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא לּוֹמֵד בְּכוֹוֶנָה טְהוֹרָה לְשָׁמָה בְּפִנְיִמִיּוֹתוֹ, וְגַם אִינוּ מַחְנִיף לְרַשְׁעִים בְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ, לְפִי שְׂבִיִן מִחֲשָׁבוֹתָיו שְׂמִבְּפָנִים - בְּתוֹךְ לְבוֹ, הַמְּשׁוּלִים בְּאֲרוֹן זֶהָב הַפְּנִימִי, וּבֵּין מַעֲשָׂיו מִבְּחוּץ - הַמְּשׁוּלִים לְאֲרוֹן זֶהָב הַחִיצוֹן, טוֹבִים וְנִבְחָיִים, שְׁבַתּוֹךְ לְבוֹ כּוֹוֶנַת לִימּוּדוֹ הִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהַטּוֹב וְהַנְּעִים שְׁבִמְפָנִים וּמִבְּחוּץ, הַמְּשׁוּלִים בְּשֵׁתֵי אֲרוֹנוֹת שֶׁל זֶהָב, מְמַשִּׁיכִים אֶת הַגּוֹף - הַנִּמְשָׁל בְּאֲרוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, שְׂיִכְבְּל הַנְּאוּתָיו הַגּוֹפְנִיּוֹת, מִחֲמַת עֵדוֹן הַנְּשָׁמָה - עַל יְדֵי שֶׁנִּשְׁמַתוֹ

אִי נְמִי - וּלְפַעֲמִים הוּא לְהִיפֵךְ, וְהֵיִינוּ, כְּהַקְדָּם מֵה שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא (פסחים ג, ב), לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֶפְלוּ שְׁלָא לְשָׁמָה - שֶׁאִם אֵין בְּכוּחוֹ שֶׁל הָאָדָם לְעַסוֹק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת 'לְשָׁמָה' - לְשֵׁם קִיּוּמֵם מַחֲמַת צִיּוּי הַקַּב"ה בַּלְבַּד, אִל יִמְנַע עֲצָמוּ בְּשִׁבִיל כֵּךְ לְגַמְרֵי מַעֲסֹק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אִלֹּא יַעֲסוֹק בָּהֶם 'שְׁלָא לְשָׁמָה' - לְשֵׁם שִׁכְרָ אוֹ שֶׁאֵר הַנְּאִת הָעוֹלָם הַזֶּה שִׁירוּיָה בְּכֵךְ, וְאִזּוּ - כִּשְׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה שְׁלָא לְשָׁמָה, הוּא 'זֶהָב' מִבְּחוּץ - הַתְּלִמִּיד חָכֵם שֶׁהַעֲסֹק שְׁלוֹ בַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַזֶּהָב, נִרְאָה מִבְּחוּץ, וְלֹא מִבְּפָנִים - שְׁבִפְנִימִיּוֹתוֹ עֵדִיין לֹא זוֹרַח בּוּ אֹר הַתּוֹרָה הַמְּשׁוּל לְזֶהָב, כִּיּוֹן שֶׁלְּבוֹ אִינוּ מְכוּיִן שִׁיעֲסוֹק בַּתּוֹרָה לְשָׁמָה. וְכִנְגַד זֶה נִרְמַז גַּם בְּעִשֵׂיית הָאֲרוֹן הַחִיצוֹנִי בְּאוֹפֵן שְׂאִינוּ מַחוּבֵר עִם הַפְּנִימִי, לְרַמּוֹז שְׁפַעֲמִים צִרִיךְ לְעַסוֹק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֶף כִּשְׁעִיסוֹקוֹ בָּהֶם רַק בְּאוֹפֵן הַנַּחֲשֵׁב מִבְּחוּץ.²³

וְלַפְעָמִים, הַתְּלִמִּיד חָכֵם הוּא טוֹב וְנִעִים גַּם בְּפָנִים, וְגַם בְּחוּץ, כְּדֶרֶךְ כָּל

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

לְשָׁמָה. נב. ויש להוסיף ביאור בזה, שבשני אופנים אלו, התלמיד חכם נחשב כמי שאין תוכו כבור, שבאופן הראשון רק בפנימיותו הוא טוב ולא בחיצוניותו, ובאופן השני הוא להיפך.

לרשעים, היינו מחמת פחד שירא שלא יבוא לו הפסד בנופו או בממונו. נא. לשון הגמרא, דאמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא

וּמִשׁוֹם הָכִי, עָשָׂה שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת מְבֻדְלוֹת זוֹ מִזוֹ, פְּדִי שְׁלֹפְעָמִים עַל צַד הַהֶכְרַח וְשִׁתְּמַשׁ בְּאַחַד מֵהֶן לְבַד, שֶׁהָרִי אֵף בְּשָׁל עֵץ

צָרִיךְ לְפַעְעָמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְבַדוֹ, דְּגִמְלֵ נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד' (משלי י"א, ז'), וְחֵיב אָדָם לָתֵן אֶת הַדִּין עַל מַה שֶּׁרָאָה עֵינָיו וְלֹא אָכַל (ירושלמי קידושין פ"ד ה"ב). וְכֵן

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אִישׁ חֶסֶד' - מי שגומל טוב לנפשו המתאווה, לתת לה די מחסורה ההכרחי כדי להחיותה ולהעמידה במצב הבריאות, הוא בודאי איש חסיד²¹ (משלי י"א, ז'). ועוד, שאף אם כבר נתן לגופו די מחסורה ההכרחי לקיומה, לפעמים הוא צריך להנות אותה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי קידושין פ"ד ה"ב)²², חֵיב אָדָם לָתֵן אֶת הַדִּין וְהַחֲשׁוֹן לַפְּנֵי הַקְּב"ה, דְּהֵינּוּ, שִׁיעֵנֵשׁ עַל מַה שֶּׁרָאָה בְּעֵינָיו וְלֹא אָכַל, לפי שנפשו מסתגפת במה שאינה יכולה ליהנות ממנה שראתה, ונמצא חוטא על הנפש. ועל כן, באופן זה,

תתעדן בעסק בתורה לשמה ומתרחקת מהרשעים²³.

לפעמים נצרך להשתמש בכוחות הגוף לבד, הרמוזים בארון העץ

וּמִשׁוֹם הָכִי - ועל כן, עָשָׂה בְּצִלְאֵל שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת מְבֻדְלוֹת זוֹ מִזוֹ, פְּדִי לְרִמּוֹז וְלִלְמַד שְׁלֹפְעָמִים עַל צַד הַהֶכְרַח וְשִׁתְּמַשׁ בְּאַחַד מֵהֶן לְבַד, וכפי שנתבאר ברמז ב' הארונות של זהב מפנים ומבחוץ, ואף הארון של עץ היה בפני עצמו, שֶׁהָרִי אֵף בְּאֲרוֹן שָׁל עֵץ הַרִמּוֹז לְגוֹף, צָרִיךְ לְפַעְעָמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְבַדוֹ - לתת לגוף ליהנות מהעולם הזה כפי הצורך, דְּגִמְלֵ נִפְשׁוֹ

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

שהוא צריך להחניף לרשע מבחוץ, אין בכח של תורה זו, לבטל את כח הגוף המרומז בעץ. נד. ע"פ מצודת דוד. וז"ל המדרש (ויק"ר לד, ג), 'גומל נפשו איש חסד', זה הלל הזקן, שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו, היה מהלך והולך עם, אמרו לו תלמידיו, רבי, להיכן אתה הולך, אמר להם, לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא [עם האורח שנמצא בבית]. אמרו לו, כל יום אית לך אכסניא [האם בכל יום נמצא אצלך אורח]. אמר להם, והדין נפשא עלובתה לאו אכסניא הוא בגו גופא [האם נפש עלובה זו, אינה כמו אורחת בתוך הגוף], יומא דין היא הכא, למחר לית היא הכא [שהרי היום היא נמצאת כאן בתוך הגוף, ואילו למחר, לאחר זמן, היא שוב לא תהיה כאן]. נה. לשון הפסוק, 'גִּמְלֵ נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד וְעֶכֶר שְׂאֲרוֹ אֲכָרִי'. נו. לשון הירושלמי, רבי חזקיה רבי כהן בשם רב, עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא

גג. ביאור דברי רבינו, שאמנם אם היה רק ארון אחד של עץ מצופה זהב, היה הזהב שהוא הציפוי, בטל לעץ שהוא עיקר הכלי, והיה נלמד מכך, שמתר להתענג בתענוגי הגוף לפי שהוא העיקר כמו העץ. וכדי לשלול סברא זו, ציוה הקב"ה לעשות שלושה ארונות, שנים מהם של זהב ורק אחד של עץ, כדי שהעץ המרמז לגוף יתבטל לזהב המרמז לתורה מטעם 'חד בתרי בטיל'. אמנם לפי"ז קשה, שאם כן היה צריך לחבר את כל הארונות, כדי שיהיו כמו תערובת ויתבטל העץ, ולמה לא ציוה שיהיו מחוברים. ועל כן תירץ רבינו, שבדוקא הקב"ה ציוה שיהיו מופרדים, מפני שלפעמים נצרך לתלמיד חכם להשתמש רק באחד מהכוחות הרמוזים בארונות, כמו שמבאר והולך. ואמנם נראה מדברי רבינו, ש'ביטול' כח הגוף המרומז בארון העץ, שייך רק אם תורתו טהורה ונקייה מכפנים ומבחוץ, שאז 'חד בתרי בטיל'. אך אם הוא עדיין לומד שלא לשמה, או

אָבֶל בְּשָׁנֹת חֲכָמָם וְקָנָה חֲכָמָה וּמוֹסָר, אִזּוֹ
אֵינָם אַרְזוֹנוֹת מְבַדְּלוֹת זֹו מִזּוֹ, אֲלֵא כָּל
הַשְּׁלֵשָׁה הֵן נִחְשָׁבוֹת לְאַחַד, וְהָעֵץ
בְּטָל לְגַבֵּי הַזֶּהָב, וְהַגּוֹף בְּטָל לְגַבֵּי הַנְּשָׁמָה.

מִתְחַלָּה בְּשִׁלּוּמֵי הָאָדָם, אֵינּוּ עֲדוּן שְׁלָם
בְּמִדּוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו, כְּדֹאמְרֵינוּ (פסחים סח,
ב), מַעֲיָקְרָא כִּי עֶבֶד אֵינִישׁ, אֲדַעְתָּא
דְּנַפְשִׁיהּ קָא עֶבֶד.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מבוואר מכך, שבתחילת לימודו, גם
הלימוד עצמו הוא לצורך הגוף המרומוז
בזהב שמבחוץ.¹⁰

אָבֶל בהמשך לימודו, בְּשָׁנֹת חֲכָמָם על
ידי התורה שלמד, וְקָנָה חֲכָמָה וּמוֹסָר,
אִזּוֹ אֵינָם אַרְזוֹנוֹת מְבַדְּלוֹת זֹו מִזּוֹ, אֲלֵא כָּל
הַשְּׁלֵשָׁה הֵן נִחְשָׁבוֹת לְאַחַד, וְהָעֵץ בְּטָל
לְגַבֵּי הַזֶּהָב, וְהַגּוֹף בְּטָל לְגַבֵּי הַנְּשָׁמָה,
ולכך מונחים יחדו כאחד. ואף שהמכוון
הוא, שיהיו כל הכוחות של התלמיד
חכם, מחוברים זה אל זה, ויתבטל הגוף
לנשמה, מכל מקום, לא ציוה הקב"ה
לחבר את הארונות ממש, מפני
שבתחילת לימודו אי אפשר לו לבטל
את צרכי גופו, והוא חייב להשתמש
בגופו לבד, לשם עסקו בתורה. וכן

שראה מאכל חדש ונפשו מתאוית לו, גם
תלמיד חכם מחוייב להנות את נפשו.

וְכֵן - אופן נוסף שהתלמיד חכם עדיין
אינו בשלימותו, ועל צד ההכרח הוא
משתמש בצרכי גופו, כדי שיוכל לעסוק
בתורה, והוא מִתְחַלָּה בְּשִׁלּוּמֵי הָאָדָם -
בתחילת לימודו, שאז אינו עֲדוּן שְׁלָם
בְּמִדּוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו, שיוכל לעסוק בתורה
בלי שיתכוין בכך להנאת עצמו,
כְּדֹאמְרֵינוּ בגמרא (פסחים סח, ב)¹¹, מַעֲיָקְרָא
כִּי עֶבֶד אֵינִישׁ, אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ קָא עֶבֶד
- האדם בתחילת לימודו, מתכוין בכך
להנאת גופו ולתועלת עצמו, וכגון
שיקבל שכר על מעשיו [ורק בהמשך
לימודו, הוא מתעלה ומתכוין רק לצורך
קיום העולם, וכמבואר בגמרא שם]. והרי

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

לבד, ולא לכל העולם], והאמר רבי אלעזר, אילמלא
תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיהו לג,
כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתיו', [ומתרחצת הגמרא], מעיקרא כי עביד איניש,
אדעתא דנפשיה קא עביד [האדם בתחילת לימודו,
מתכוין בכך לתועלת עצמו, ורק בהמשך לימודו, הוא
מתכוין לצורך קיום העולם]. נח. ביאור כוונת
רבינו, שבדבריו לעיל בסמוך ביאר, שלפעמים אדם
משתמש עם רק בחינה אחת מחלקי הארון, ומונה
והולך רמזי חלקיו, ובתחילה נקט דוגמת שימוש
בבחינת 'עץ' של הארון - התענגות של עולם הזה,
ועתה מביא דוגמא לשימוש בבחינת ארון 'זהב'
מבחוץ, אולם מבלי זהב בפנים - לימוד להנאת

אכל. רבי לעזר חשש להדא שמועתא [חשש לשמועה
זו של רב], ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל
מילה חדא בשתא [והיה אוסף פרוטה לפרוטה, ואוכל
מכל מין פעם אחת בשנה]. וראה עוד בפירוש רבינו
על קהלת (אות כא) במה שכתב על פי דברי
הירושלמי. נו. לשון הגמרא, רב ששת, כל
תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה [בכל שלושים יום
היה חוזר על כל תלמודו], ותלי וקאי בעיבא דדשא
ואמר, חדאי נפשי, חדאי נפשי, לך קראי לך תנאי
[שמחי נפשי, שמחי נפשי במה שלמדתי, שבשבילך
ולצורכך שניתי וקריתי, כלומר, את לבד תקבלי את
השכר של העמל שעמלתי בתורה. ומקשה הגמרא,
איני וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מפני שגם כשהתעלה בלימודו, עדיין למלאות מחסורה ולא לסגפה, כמו לפעמים צריך לדאוג לצרכי גופו, שהתבאר^ט.

ציונים ומקורות

טהורה, בין בפנימיות לבו, ובין כלפי חוץ. ומכל מקום, עשה הארונות מופרדים, לפי שלפעמים תורתו של התלמיד חכם היא רק בפנימיות לבו ולא בחוץ, כשצריך להחניף לרשע, ולפעמים הוא להיפך, כשלימודו הוא שלא לשמה. ולפעמים הוא צריך לדאוג גם לצרכי גופו. ג. המכוון הוא שיהיו אחד, והיינו שיגיע ללמוד תורה גם מבחוץ, נגד ארון הזהב החיצון, וגם בכוונה טהורה בפנים, נגד ארון הזהב הפנימי, ושהנאות הגוף, הרמוזים בארון העץ האמצעי, יתבטלו נגד תענוגי הנשמה הנמשכים מעסק התורה.

עצמו, דהיינו אדעתא דנפשיה. נט. תמצית הדרוש. א. בצלאל הבין שיש לו לעשות שלש ארונות, לפי שהארון מרמז לתלמיד חכם. ואם היה עושה רק ארון אחד של עץ מצופה זהב, היה מובן מכך, שכשם שהציפוי מתבטל לגבי הכלי, כך גם הרוחניות של התלמיד חכם בטילה לגופו, ויהא מותר לתלמיד חכם להתענג בצרכי גופו. וגם דרש מכפל לשון ציפוי בפסוק, שהציפוי הוא כלי בפני עצמו. ב. עשיית שלשה ארונות, שנים של זהב ואחד של עץ, אשר נחשבים כאחד, מרמז שהגוף צריך להתבטל לנשמה בבחינת 'חד בתרי בטיל'. ושתורתו צריכה להיות

לומד בתורת זרע שעשון

רוצה להבין יותר?!
 מעוניין לשמוע ווארט קולע
 בענייני הפרשה?!
 רעיון קצר ונפלא בעניינים אחרים?
 שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
 באנגלית * בצרפתית

קול זרע שעשון

ארץ ישראל
 02-80-80-600

ארה"ב
 716-229-4808

לונדון
 0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שעשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330